

Програма за превенция на ранното напускане на училище

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „П. Р. СЛАВЕЙКОВ” КРИЧИМ
4220 гр. Кричим, бул. „Тракия” №24; тел. 03145/24-73e-mail: pslaveikov@abv.bg

УТВЪРДИЛ,
ДИРЕКТОР: .....
(Теодора Кирякова)

**ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ
НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА
УЧИЛИЩЕ**

Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 8 от Закона за предучилищното и училищното образование и е актуализирана от Педагогическия съвет на проведено заседание на 15.09.2022 г. и утвърдена със заповед РД-10-34/15. 09. 2022 г.

**СУ „Петко Рачов Славейков”
гр. Кричим**

Програма за превенция на ранното напускане на училище

Въведение

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на СУ „Петко Рачов Славейков“ гр. Кричим за превенция на ранното напускане на образователната система:

- СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013 – 2020)
- ПЛАН ЗА 2016- 2017 Г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013- 2020)
- СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ЕТНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА (2015 – 2020)
- ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА УЧЕНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА (2015 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА (2014 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА
- РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО /2010 – 2020 Г./
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА Р БЪЛГАРИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ /2012 – 2020 Г./;
- КОНВЕНЦИЯ ЗА БОРБА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО;
- ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ;
- НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ;
- ЗАКОН ЗА МЛАДЕЖТА,
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ ДО 2020 Г.
- ОБЛАСТНИ И ОБЩИНСКИ СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ ОТ ОТПАДАНЕ.
- РЕШЕНИЕ № 373 НА МС НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА СЪВМЕСТНА РАБОТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ ПО ОБХВАЩАНЕ И ЗАДЪРЖАНЕ В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ В ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПРЕДУЧИЛИЩНА И УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Програма за превенция на ранното напускане на училище

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план.

Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование.

Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилия им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничеството в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива, съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни

Програма за превенция на ранното напускане на училище

документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в СУ „П. Р. Славейков” чрез:
  - 1.1. Анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система,
  - 1.2. Идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях и
  - 1.3. Плануване на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане;
2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:
  - 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
  - 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество
  - 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.
3. Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище
  - 3.1. Създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я.
  - 3.2. Завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: самостоятелна и индивидуална.
  - 3.3. Участие на преждеременно напусналите училище в курсове за ограмотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда.
  - 3.4. Популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
  - 3.5. Кариерно ориентиране и консултиране за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилващи мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Етнокултурни причини
2. Социални причини;
3. Икономически причини;
4. Образователни причини;
5. Причини, свързани със здравния статус;
  - Етнокултурни причини:
    - по-ранното стъпване в брак;
    - страх на родителите поради опасност от откраждане;
    - по-ниска ценност на образованието;
  - Социално-икономически причини:
    - Лошото качество на живот на определени социални слоеве;
    - Ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);
    - Поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;
    - Използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс

Програма за превенция на ранното напускане на училище

(подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа.);

- Образователните причини:
  - затрудненията при усвояване на учебния материал;
  - слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;
  - наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;
  - възможност за обучение в професионална паралелка;

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите.

- Причини, свързани със здравния статус;

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

Основните насоки при задържане на учениците в училище изискват:

1. всеобхватност на дейностите – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес,
2. публичност и прозрачност на цялостната политика - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики,
3. обратна връзка с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители,
4. приемственост – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция,
5. идентифициране на рисковите фактори – доклад-анализи на педагогически съветник и класни ръководители.

Политиките и мерките, които СУ „П. Р. Славейков” предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки, като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в СУ „П. Р. Славейков”, произтичащи от:
Семейни и социални причини:

Програма за превенция на ранното напускане на училище

1. Възможно е нежелание на родителите детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици; по-ниска самооценка.

Мерки: - Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата от ромски произход, децата със специални образователни потребности, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. Трудова миграция на родителите. Напускане на единия или и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни, с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето”, при необходимост и прояви на противообществени прояви на деца – Детска педагогическа стая.

3. Липса на грижи от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестри, както и за болни членове на семейството.

Мерки: Оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата – доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии.

4. Недостатъчна образованост на родителите и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи.

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване целодневната форма на организация в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи на тези родители с ръководство, класни ръководители, педагогически съветник, училищен психолог и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. Развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

6. Преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждане.

Мерки: Осигуряване на непрекъснати форми за информираност на тийнейджърите за сексуалното им развитие, както и включването им в обучителни семинари и лекционни курсове, залагане в тематичните разпределения на актуални за младежкото развитие теми; осигуряване на възможност за продължаването на прекъснатите училище в самостоятелна форма на обучение.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

- Управление на информацията за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/;
- Координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник, училищния психолог и училищното ръководство;
- Квалификация на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;

Програма за превенция на ранното напускане на училище

- Провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците агресия и насилие в училище;

- Провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;

- Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
- Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение.
  - създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
  - насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
  - индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
  - участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
  - други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.
- Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище
- Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда.
- Поставяне на ученика в активна позиция по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;
- Превръщането на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на иновативни педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;
- Извършване на ефективна диференцирана работа с учениците с намалена успеваемост;
- Изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането;
- Провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема-отговарят педагогическия съветник и училищен психолог;
- Подготовка на учениците за продължаване на образованието - Професионално ориентиране на учениците, завършващи основно и средно образование, съобразно техните интереси и възможности.

Привеждане дисциплината на учениците в съответствие с новите обществени реалности.

- Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез целенасочена образователно-възпитателна работа, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;
  - Провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
  - Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;
- Гражданско образование и работа с родителската общност

Програма за превенция на ранното напускане на училище

Приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните общественно-икономически условия.

- Здравно образование и възпитание – лекции, беседи, семинари, свързани с обучението на учениците по:
  - Наркомания, алкохол, тютюнопушене.
  - Сексуално образование и предпазване от СПИН.